

4. SINIF

Dünya Serisi

Bu çalışmada **Dünya** var!
Çalışma Ekibi

Ahmet Fatih Erdem

Mevlüt Demir

Gülbahar Kaya

Leyla Aydemir

Mustafa Kafa

Emrah Bozdoğan

Gamze Dursun

Buket Demirel

Mehmet Polat

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİ AİLESİ

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİ PLATFORMU

4. SINIF

Konu

Anlatımı-Özeti

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİ AİLESİ

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİ PLATFORMU

Dünya Serisi

ÇEKİMLİ FİİLLER

Fiillerin “-mak/-mek” eki almış hâline mastar hâli denir. (Gelmek, koşmak, konuşmak...)

Fiillerin kip ve kişi eki alarak yargı bildiren hâline ise çekimli fiil denir. (Geldi, koşarım, konuşmuş...)

Not: Kip ve kişi ekleri çekim eki oldukları için fiilin yapısını değiştirmezler.

Çekimli fiil konusunu kip ekleri ve kişi ekleri başlıkları altında inceleyeceğiz.

1) Fiillerde Kip

Fiillere zaman ve anlam özelliğine göre eklenen eklere kip ekleri denir. Kip ekleri haber (bildirme) kipi ve dilek (tasarlama) kipi olmak üzere ikiye ayrılır.

A) Haber (Bildirme) Kipi

Haber (bildirme) kipleri eklendikleri fiile zaman anlamı katarlar. Kendi arasında beşe ayrılır.

1. Görülen (Bilinen) Geçmiş Zaman

Fiilde belirtilen işin geçmişte yapıldığını ve kesin olarak bilindiğini, görüldüğünü belirtir.

Fiillere getirilen “-dı/-di/-du/-dü/-tı/-ti/-tu/-tü” ekiyle yapılır.

Örnek:

- Tabağımdaki tüm yemeği bitirdim.
- Kahvaltıdan sonra dişlerini fırçaladı.
- Arkadaşımın esprisine hep beraber güldük.
- Geçen hafta cemre toprağa düştü.
- Ödevlerini eksiksiz yaptı.

2. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman

Fiilde belirtilen işin geçmişte yapıldığını ama ya başkasından duyulduğunu ya da bittikten sonra fark edildiğini belirtir.

Fiillere getirilen “-mış/-miş/-muş/-müş” ekiyle yapılır.

Örnek:

- Dün İzmir’e çok yağmur yağmış.
- Bulaşıkları yıkarken sular kesilmiş.
- Arkadaşım doğa yürüyüşünde çok yorulmuş.
- Görüşmeyeli epey büyümüşsün.
- Kitap okurken uyuyakalmışım.

3. Şimdiki Zaman

Fiilde belirtilen işin şu an yapıldığını, yapılmaya devam ettiğini, bitmediğini belirtir.

Fiillere getirilen “-yor” ekiyle yapılır.

Örnek:

- Ormandan çok güzel kuş sesleri geliyor.
- Babam odasında gazete okuyor.
- Bu soruyu bir türlü çözemiyorum.
- Öğrenciler okulun bahçesinde oynuyor.
- Yolcular durakta otobüs bekliyor.

4. Gelecek Zaman

Fiilde belirtilen işin gelecekte yapılacağını belirtir.

Fiillere getirilen “-acak/-ecek” ekiyle yapılır.

Örnek:

- Yarın bahçedeki kirazlar toplanacak.
- Bu yıl festivalin ikincisi düzenlenecek.
- Bu toplantıya onu çağırılmayacağız.
- Haftaya okulda veli toplantısı yapılacak.
- Hafta sonu itibarıyla tüm yurttaki sıcaklıklar artacak.

5. Geniş Zaman

Fiilde belirtilen işin her zaman yapıldığını belirtir.

Fiillere getirilen “-r/-ar/-er/-ır/-ir/-ur/-ür” ekiyle yapılır.

Örnek:

- İlkbaharda çiçekler açar.
- Akşamları kitap okurum.
- Nasıl olsa yollarımız bir yerde kesişir.
- Yağmurdan sonra gökkuşağı oluşur.
- Dünya Güneş’in etrafında döner.

Not: Geniş zaman kipinin olumsuz yapılar “-r/-ar/-er” eki düşer. Olumsuzluk “-ma/-me” veya “-maz/-mez” ekiyle yapılır.

Örnek:

- Büyüklerimin sözünü asla kesmem.
- Akşamları yağlı yemekler yenmez.
- Suları kesinlikle boşa harcamam.

B) Dilek (Tasarlama) Kipi

Dilek (tasarlama) kipleri eklendikleri fiile dilek tasarlama anlamı katarlar. Zaman anlamı bildirmezler. Kendi arasında dörde ayrılır.

1. Gereklilik Kipi

Fiilde belirtilen işin yapılmasının gerekli olduğunu belirtir. Bazen ihtimal anlamı da katabilir. Fiillere getirilen “-malı/-meli” ekiyle yapılır.

Örnek:

- Başarılı olmak istiyorsan çok çalışmalısın. (Gereklilik)
- Oyun oynadığına göre ödevlerini bitirmiş olmalı. (İhtimal)
- Bayramlarda büyüklerimi tek tek aramalıyım. (Gereklilik)
- Konuşurken Türkçe sözcükler kullanmaya özen göstermeliyim. (Gereklilik)
- Akşam olmak üzere, eve varmış olmalı. (İhtimal)

2. Dilek – Şart Kipi

Fiilde belirtilen işin bir şarta bağlı olduğunu belirtir. Bazen dilek anlamı da katabilir. Fiillere getirilen “-sa/-se” ekiyle yapılır.

Örnek:

- Ödevlerini bitirirsen dışarı çıkmaya izin veririm. (Şart)
- Biraz daha gayret edersen keman çalmayı öğrenebilirsin. (Şart)
- Keşke fen lisesini kazansam. (Dilek)
- Bu akşam sinemaya mı gitsek? (Dilek)

3. İstek Kipi

Fiilde belirtilen işin istenildiğini belirtir. Fiillere getirilen “-a/-e” ekiyle yapılır.

Not: Genellikle “-elim, -eyim” şeklinde kişi ekiyle beraber bulunur.

Örnek:

- Doğum gününe arkadaşlarımı çağırayım.
- Çiçek toplamak için kırlara çıkayım.
- Yarın tiyatro izlemeye gideyim.
- Seni görüp de gideyim.

4. Emir Kipi

Fiilde belirtilen iş emreder.

Emir kipinin eki yoktur.

Kişi kendine emredebileceği için 1. Tekil ve çoğul kişi çekimi yoktur.

Örnek:

- Sorudaki önemli yerlerin altını çiz.
- Hemen yanıma gel.
- Söyle arkadaşına biraz hızlı yürüsün.
- Biraz daha acele edin.

Fiillerde Olumsuzluk Anlamı

Fiilde bildirilen iş oluş ve hareketim gerçekleşmediği ve gerçekleşmeyeceğini bildiren fiiller olumsuz fiillerdir. Olumsuz fiiller “-me,-ma” ekleriyle yapılır.

Ancak geniş zamanın 2. ve 3. kişilerinde “-mez, -maz” ekleriyle olumsuzluk sağlanır.

Örnek:

- Onlar da bu çalışmaya katılacaklar. (Olumlu)
- Onlar da bu çalışmaya katılmayacaklar. (Olumsuz)

Fiillerde Soru Anlamı

Fiil çekiminde soru anlamı “mı, mi, mu, mü” soru ekleri ile sağlanır. Soru eki, şahıs ekinden önce ya da sonra gelir.

Örnek:

- Hiç ders çalıştınız mı?
- Bana masal anlatmayacak mısın?

Fiilde Olumlu Soru - Olumsuz Soru

- Arkadaşına haber verdin mi? (Olumlu Soru)
- Arkadaşına haber vermedin mi? (Olumsuz Soru)

Fiillerde Zaman (Anlam) Kayması

Fiil kip eklerinin farklı zaman ve anlamlarda kullanılmasına zaman (anlam) kayması denir.

Örnek:

- Yarın Edirne'ye gidiyorum. (Şimdiki zaman eki, gelecek zaman anlamı)
- Atatürk 19 Mayıs'ta Samsun'a çıkar. (Geniş zaman eki, geçmiş zaman anlamı)
- Dedem, her gün en az on sayfa kitap okuyor. (Şimdiki zaman eki, geniş zaman anlamı)
- Başarılı olmak için düzenli çalışacaksın. (Gelecek zaman eki, gereklilik anlamı)
- Kimse sağına soluna bakmayacak. (Gelecek zaman eki, emir anlamı)
- Birkaç gün sonra tatile çıkıyorum. (Şimdiki zaman-Gelecek zaman)
- Her sabah erken kalkıyor. (Şimdiki zaman-Geniş zaman)
- Keloğlan sonunda amacına ulaşır. (Geniş zaman-Geçmiş zaman)
- Size akşam gelirim. (Geniş zaman-Gelecek zaman)
- Adalet isteriz! (Geniş zaman-Şimdiki zaman)
- Onunla yarın görüşürüm. (Geniş zaman-Gelecek zaman)
- Bu işi mutlaka halledeceksin. (Gelecek zaman-Emir kipi)
- Eve gidince oturur, ödevini yaparsın. (Geniş zaman-Emir kipi)
- Duyar duymaz olay yerine koşuyorum. (Şimdiki zaman-Geçmiş zaman)

2) Fiillerde Kişi

Fiilde belirtilen işin kim tarafından yapıldığını gösteren eklere kişi (şahıs) eki denir.

Fiillerde kişi ekleri daima kip eklerinden sonra gelir.

Türkçede altı tane kişi ve altı tane de kişi eki vardır.

Kişi (Şahıs)

1. Tekil Kişi – BEN
2. Tekil Kişi – SEN
3. Tekil Kişi – O
1. Çoğul Kişi – BİZ
2. Çoğul Kişi – SİZ
3. Çoğul Kişi – ONLAR

Fiil – Kip – Kişi eki

- Gel – di – m
- Gel – di – n
- Gel – di
- Gel – di – k
- Gel – di – niz
- Gel – di – ler

